

Participatie

van bewoners in de warmtetransitie in Brabant

Geacht college van B&W, geachte raadsleden,

Er ligt een flinke uitdaging voor ons: iedereen van het aardgas krijgen in 29 jaar. Het is voor gemeenten en alle andere betrokkenen een grote technische, organisatorische, financiële maar ook sociaal-maatschappelijke uitdaging die vraagt om een gezamenlijke aanpak.

De grote lijn van de aanpak wordt geschetst in de TransitieVisie Warmte, waar uw gemeente ongetwijfeld al mee aan de slag is. En waarschijnlijk wordt ook al de financiële ruimte gecreëerd om het proces te ondersteunen in de voorbereidingen op de begroting voor volgend jaar.

Warmtetransitie vraagt om speciale participatie-aanpak

De warmtetransitie gaat voor woningeigenaren over iets waar zij zelf eigenaarschap over hebben – hun eigen thuis. Het is daarom van belang bewoners vroegtijdig te betrekken bij dit proces om het draagvlak te vergroten. De transitie wordt eenvoudiger als bewoners achter het alternatief voor aardgas staan, begrijpen waarom het nodig is en bereid zijn aanpassingen aan hun woning te doen, waar nodig met hulp van de overheid.

Participatie van bewoners (woningeigenaren en huurders) bij de transitie naar aardgasvrije wijken is een voorwaarde voor succes. De warmtetransitie vraagt om een intensief en transparant proces juist vanwege het feit dat het grootste deel van de transitie achter de voordeur plaatsvindt.

brabantse milieufederatie
buurkracht.
energie samen buurtwarmte
hier
LSA bewoners

Hoe dan?

Participatie in de warmtetransitie vraagt om partnerschap en gelijkwaardige samenwerking tussen bewoners en gemeente. Het vraagt om een investering zowel aan de kant van de lokale overheid in de rol van procesregisseur als van de bewoners. Het gaat erom kennis op te bouwen en te delen, af te stemmen, te overleggen, ondersteuning te organiseren en financiering te regelen. Zeker als uit de analyse blijkt dat een collectieve oplossing als een warmtenet voor gebouweigenaren de meest interessante optie is, vraagt het veel om tot een collectief en gedragen besluit te komen.

Een goed participatietraject levert uiteindelijk veel op als daarmee draagvlak onder bewoners wordt gecreëerd. Als samen met de wijk wordt besloten voor een oplossing kan dit de besluitvorming versnellen en kosten besparen. Zo kun je samen tot een mooi resultaat komen.

De belangrijkste onderdelen van een proactief participatie proces

De gemeente is aan zet met het maken van een TransitieVisie Warmte, gevolgd door Wijkuitvoeringsplannen. Omdat participatie zo belangrijk is willen wij een aantal belangrijke elementen van een proactief participatieproces graag met u delen en bieden we onze hulp aan bij het betrekken van bewoners bij het proces.

Het gaat daarbij om:

- **Borging** : borg in de TransitieVisie Warmte dat burgers deelgenoot worden van de warmtetransitie en geef daarbij aan hoe draagvlak gecreëerd wordt.
- **Communicatie**: transparantie en heldere, begrijpelijke en tijdige communicatie is essentieel, waarbij bewoners geïnformeerd worden en ondersteund worden met kennis, om uiteindelijk zelf een afgewogen keuze te kunnen maken.
- **Co-creatie**: zorg dat bij het opstellen van de TransitieVisie Warmte en van de Wijkuitvoeringsplannen (vertegenwoordigers van) burgers aan tafel zitten, bijvoorbeeld via een lokaal energiecollectief, buurt-, wijk- of dorpsbelangenverenigingen. Maak bijvoorbeeld een uitgebreide wijkanalyse *samen met* de bewoners van de wijk.
- **Collectieven**: ondersteun en begeleid bewoners en gebouweigenaren die als collectief samen willen optrekken. Deze koplopers zijn goud waard.
- **Inzicht**: geef bewoners inzicht in de financiële en technische consequenties van de opties. Dat kan bijvoorbeeld door energiecoaches op te leiden die bewoners begeleiden.
- **Koppelkansen:** geef in de wijkanalyse ruim aandacht aan andere thema's die in de wijk spelen (sociaal, veiligheid, eenzaamheid, mobiliteit, fysieke aanpassingen

in de openbare ruimte die op stapel staan, enzovoort) en koppel deze aan de wijkaanpak voor een groter draagvlak.
- **Besluitvorming**: zorg voor een heldere beslissingsstructuur bij het kiezen van een collectieve oplossing, waarbij de invloed van bewoners vooraf goed en transparant geregeld is.
- **Middelen**: voor het organiseren van participatieprocessen zijn financiële middelen nodig die vroegtijdig beschikbaar gesteld worden. Participatie start ruimschoots vóór de uitvoering.

Ondersteuning en informatie

Op de website van de Participatiecoalitie (www.departicipatiecoalitie.nl) treft u allerlei informatie en links aan over bewonersparticipatie in de energietransitie. Ook treft u daar links aan naar de websites van de samenwerkende partners in de Participatiecoalitie.

Onlangs is door het programma SIE (Sociale Innovatie Energietransitie) een webinar en een digitaal magazine gepresenteerd met de 7 succesfactoren voor een haalbare en betaalbare warmtetransitie. Vanuit de Participatiecoalitie Brabant onderschrijven we deze succesfactoren van harte. Het magazine en de opnames van het webinar vind u hier: Energiewerkplaats Brabant.

Wij hopen hiermee een bijdrage te leveren aan het versnellen en versoepelen van de energietransitie. De partners van de Participatiecoalitie Brabant staan u graag bij in het vormgeven van bewonersparticipatie in de energietransitie. Wij zijn bereikbaar via brabant@departicipatiecoalitie.nl

Hartelijke groet,

De Participatiecoalitie Brabant.

In de Participatiecoalitie Brabant werken BMF, Buurkracht, Buurtwarmte, LSA en HIER samen ter ondersteuning van de energietransitie.

Meer informatie over de Participatiecoalitie Brabant vind u in de bijlage “Warmtetransitie: de Brabantse Participatiecoalitie ondersteunt burgerinitiatieven in Brabant” bij deze brief.

Warmtetransitie

de Brabantse Participatiecoalitie
ondersteunt burgerinitiatieven in Brabant

De Participatiecoalitie helpt bewoners en gemeenten om goed samen te werken aan aardgasvrije wijken. Samen zetten we onze kennis en netwerk in om goede plannen tot stand te brengen waar inwoners bij betrokken zijn en achter staan. In Brabant doen we dit onder de naam *Brabantse Participatiecoalitie.*

Als Brabantse Participatiecoalitie bieden wij onze expertise en ondersteuning aan bij de begeleiding van burgerinitiatieven gericht op de warmtetransitie. Zo zijn we er om bewoners actiever te betrekken bij de concretisering van de warmtetransitieplannen in de vier Regionale Energie Strategieën (RES) in Brabant.

Waarmee kan de Brabantse Participatiecoalitie uw TransitieVisie Warmte ondersteunen?

- Meedenken over de concretisering van de warmtetransitie vanuit het belang van de burger en participatie;
- Gemeenten helpen om bewoners te betrekken via ons brede netwerk;
- Delen van *best practises* binnen Brabant. Bijvoorbeeld over warmtenetten in lokaal eigendom of het betrekken van mensen met een smalle beurs;
- Inspireren en motiveren van beleidsmakers en initiatieven door het delen van kennis en ervaringen rondom aardgasvrije buurtplannen;
- Enthousiasmeren van buurtbewoners om aan de slag te gaan met het aardgasvrij (of aardgasvrij ready) maken van hun wijk. Begeleiding van lokale warmte-initiatieven;
- Organiseren van diverse trainingen en kennissessies en het opzetten van stappenplannen en expertpools;

brabantse milieufederatie · buurkracht. · energie samen buurtwarmte · hier · LSA bewoners

Samen hebben we een hoop ervaring en expertise in huis

Wat doen we al in Noord-Brabant?

De **Brabantse Milieufederatie** is actief bij de RES betrokken door deelname aan diverse werkateliers en klankbordgroepen. We informeren en brengen de stem in van lokale natuur- en milieuorganisaties, energiecoöperaties en jongeren in Brabant. Met het Servicepunt Energie is de BMF het eerste aanspreekpunt van de Brabantse Participatiecoalitie. We bieden nieuwe en bestaande bewonersinitiatieven informatie en advies over o.a. de eerste stappen van een wijkaanpak, leggen contact met gemeenten of verwijzen hen naar een van de Participatiecoalitiepartijen. Daarnaast biedt de BMF bewonersinitiatieven en energiecoöperaties informatie over bijeenkomsten en activiteiten over de warmtetransitie. Dankzij het brede netwerk van de BMF helpt de Participatiecoalitie initiatieven verder op weg én brengen we hun geluid in bij de RES.

Buurkracht werkt bottom-up en regelrecht vanuit de wijk. Buurkracht krijgt hele straten, buurten en wijken in beweging en enthousiasmeert bewoners om zelf aan de slag te gaan met het verduurzamen, groen en aardgas-vrij/ready maken van hun omgeving. De warmtetransitie is een proces van de lange adem; dankzij de laagdrempelige begeleiding van Buurkracht houdt de Participatiecoalitie bewonersinitiatieven enthousiast. Buurkracht begeleidt veel Brabantse buurten, waaronder onderstaand voorbeeld uit Eindhoven.

Praktijkvoorbeeld Ondersteuning Sintenbuurt, Eindhoven

Buurtbewoners van Sintenbuurt hebben onderzocht, in samenwerking met Buurkracht en de gemeente Eindhoven, wat er nodig is voor een aardgasvrije Sintenbuurt. Het resultaat is een breed gedragen buurtplan, voor en door bewoners, om van het aardgas af te gaan.

Rol van de Participatiecoalitie: Dankzij de Wijkaanpak Energie van Buurkracht zijn de kaders geschetst om buurtbewoners te betrekken en een actieve rol te geven bij het vraagstuk: hoe bereiden wij ons voor om van het gas te gaan? Bewonersavonden en allerlei communicatiemiddelen zorgden ervoor dat alle bewoners op de hoogte waren van de laatste ontwikkelingen. Een kleinere delegatie buurtbewoners zat in een meedenkteam en boog zich over het te vormen buurtplan. Dit alles onder begeleiding van een buurtbegeleider vanuit Buurkracht. Zij bewaakte de voortgang en had een aanjagende rol, nam een deel van de organisatie uit handen en verbond bewoners en gemeente.

EnergieSamen helpt via ‘Buurtwarmte’ bewonersinitiatieven en hun gemeenten om op een professionele manier te zoeken naar alternatieven voor aardgas en om gezamenlijk projecten te realiseren. Buurtwarmte ondersteunt lokale initiatieven die huizen willen verduurzamen, een buurtenergieplan willen maken of een warmtesysteem willen ontwikkelen, exploiteren en beheren. Zo nemen bewoners samen de regie over hun eigen, lokale en duurzame warmtevoorziening. Met de expertise en trainingen van Buurtwarmte worden warmtenetten, net als bij grootschalige energieprojecten, zoveel mogelijk in lokaal eigendom gerealiseerd. In onderstaand voorbeeld leest u meer over hoe een training van Buurtwarmte bewoners verder helpt.

Praktijkvoorbeeld Training Buurtbegeleider

Bewoners in staat stellen om volwaardige deel te nemen in de warmtetransitie staat centraal in de training voor buurtbegeleider. Daarin nemen bewoners deel die in hun eigen buurt aan de slag zijn en ook professionele begeleiders van die buurten. De training vergroot het handelingsperspectief van bewonerscollectieven om een wijk aardgasvrij te maken. Ook biedt de training kennis en vaardigheden om mee aan de slag te gaan.

De eerste versie van de training is gericht op de initiatiefase tot en met een buurtenergieplan. Hoe krijg je bewoners mee, hoe stel je vast welke technische oplossingen voor bewoners het goedkoopste zijn, hoe werk je samen met de gemeente, woningcorporatie en marktpartijen en hoe richt je een wijkorganisatie in om grip te houden op het buurtproces? In Den Bosch hebben bewoners van de wijk ’t Zand naar aanleiding van de training een wijkcoöperatie opgericht.

LSA Bewoners is sterk met het begeleiden van buurten in ‘aandachtswijken’. LSA Bewoners begeleidt wijken en organiseert o.a. kennissessies om ervaringen te delen. Volgens de Participatiecoalitie moet iedereen de kans krijgen om mee te doen met de warmtetransitie, dus ook mensen met een krappe beurs. Dankzij de ervaringen van LSA Bewoners weet de Participatiecoalitie hoe mensen in aandachtswijken of met een krappe beurs beter betrokken kunnen worden bij duurzaamheidsprojecten, waaronder de warmtetransitie. Hiermee wordt de warmtetransitie inclusiever.

Klimaatstichting **HIER** brengt mensen in beweging om iets te doen aan het klimaatprobleem. HIER verbindt partijen en ontwikkelt kennis over duurzame energie en participatie voor bewoners, initiatieven en gemeenten. Deze informatie en (bewoners)ervaringen worden gedeeld via het kennisplatform HIER opgewekt.

Landelijke missie

De Participatiecoalitie helpt bewoners en gemeenten om goed samen te werken aan aardgasvrije wijken. Samen zetten we onze kennis en netwerk in om goede plannen tot stand te brengen waar inwoners bij betrokken zijn en achter staan.

Op naar 150 bewonersinitiatieven

Onze landelijke missie is om in de komende drie jaar 150 bewonersinitiatieven te begeleiden op weg naar een aardgasvrije wijk. Meer informatie over de landelijke doelstelling en concrete voorbeelden zijn te vinden op de website van de participatiecoalitie.

-

Dit is een uitgave van de Brabantse Participatiecoalitie:

brabantse milieufederatie · buurkracht. · energie samen buurtwarmte · hier · LSA bewoners